

Warszawa, 29.04.2026

Prof. dr hab. Agata Szulc

Klinika Psychiatryczna Wydział Nauki o Zdrowiu

Warszawski Uniwersytet Medyczny

Recenzja rozprawy doktorskiej lek. Jakuba Rojka pt. „Wybrane aspekty reakcji na stres podczas pierwszej fali pandemii COVID-19”.

Pandemia COVID-19 wywarła głęboki i wielowymiarowy wpływ na społeczeństwo, trwale zmieniając normy zachowania, struktury społeczne oraz psychikę jednostek. Do najważniejszych społecznych znaczeń i skutków pandemii należy m. in. kryzys zdrowia psychicznego: izolacja, lęk o zdrowie i życie oraz niepewność finansowa doprowadziły do wzrostu liczby przypadków depresji, zaburzeń lękowych, stresu pourazowego (PTSD) oraz problemów ze snem. Pandemia pogłębiła istniejące nierówności społeczne, zwiększyła bezrobocie oraz obnażyła kruchość systemów wsparcia. W wielu krajach odnotowano również wzrost przemocy domowej w okresie lockdownów.

Masowe przejście na pracę zdalną i nauczanie zdalne zmieniło codzienne funkcjonowanie rodzin, zacierając granice między życiem zawodowym a prywatnym.

Temat nadal jest aktualny, z konsekwencjami pandemii mamy do czynienia do dzisiaj, co widoczne jest wyraźnie w zakresie zdrowia psychicznego.

Dlatego temat wybrany przez Autora jest bardzo ważny i interesujący.

Rozprawa doktorska składa się z cyklu trzech spójnych tematycznie prac:

1. Rojek Jakub Jan, Waszak Przemysław, Bidzan-Bluma Ilona, Sanewska Aleksandra, Stępień Joanna, Michalski Tomasz, Loretto Liliana, Meloni Roberta, Chu Che-Sheng, Abboud Myriam, Grabowski Jakub. (2023) Self-assessed personality traits and adherence to the COVID-19 lockdown. *Int. J. Environ. Res. Public Health*; vol. 20, nr 1, art. ID 521, s. 1-14; <https://doi.org/10.3390/ijerph20010521>

Do marca 2023, w momencie opublikowania pracy (grudzień 2022) IF 4,614; Od marca 2023 MNISW 140,000

2. Stępień Joanna, Michalski Tomasz, Grabowski Jakub, Waszak Przemysław, Grabkowska Maja, Macul Aleksandra, Rojek Jakub Jan. (2021) Social response and spatial mobility change due to COVID-19 pandemic in Poland. *Geographia Polonica*;

vol. 94, nr 3, s. 381-396; <https://doi.org/10.7163/GPol.0210> MNiSW: 100,000; Q2
Geographia (Scopus)

3. Grabowski Jakub, Stępień Joanna, Waszak Przemysław, Michalski Tomasz, Meloni Roberta, Grabkowska Maja, Macul Aleksandra, Rojek Jakub, Lorettu Liliana, Sagan Iwona, Bidzan Leszek. (2021) Social isolation during COVID-19 pandemic: perceived stress and containment measures compliance among Polish and Italian residents. *Frontiers in Psychology*; vol. 12, art. ID 673514, s. 1-9; <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.673514>

IF: 4,232; MNSIW 70,000; Q1 Psychology, Mulidisciplinary (Web of Science)

Dodatkowo wykorzystano materiał opisany w publikacji przeglądowej, będącej w chwili napisania Manuskryptu na etapie wysyłania do czasopisma:

1. Jakub Rojek, Paweł Zagożdżon. (2026) Stress perceiving during COVID-19 pandemic-a narrative review.

Celem cyklu było zbadanie reakcji na stres w pierwszych trzech miesiącach pandemii COVID-19 oraz identyfikacja czynników wspierających adaptację do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Jako problemy badawcze niniejszego cyklu prac Autor wymienia następujące pytania:

- Czy istnieją różnice między populacjami w reakcji na stres podczas pandemii COVID-19?
- Czy istnieje powiązanie pomiędzy wybranymi cechami osobowości a przestrzeganiem zaleceń przeciwdziałającym szerzeniu się pandemii?
- Czy istnieje związek pomiędzy warunkami życiowymi i stylem życia a przestrzeganiem zaleceń? Jeśli tak to jakiego charakteru jest to związek?
- Jakie były niekorzystne skutki działań ustanowionych ustawowo (255)?
- Czy w trakcie badania zależności wpływ na raportowanie mogą mieć czynniki zakłócające rzetelność pomiaru?

- W jaki sposób przeprowadzić badanie z użyciem narzędzi samoopisowych, żeby wyniki były rzetelne?

Autor wyznaczył następujące cele swojej pracy:

1. Ocena wpływu doświadczenia pandemii na zdrowie psychiczne w zakresie reakcji na stres.
2. Ocena reakcji adaptacyjnych w trakcie pierwszej fali COVID-19.
3. Ocena związku między przestrzeganiem zaleceń a czynnikami środowiskowymi.
4. Ocena związku między przestrzeganiem zaleceń a czynnikami demograficznymi oraz osobowościowymi.
5. Ukazanie specyfiki metodyki badań opisowych opartych na samoocenie i poszerzenie wiedzy na ich temat.
6. Aspekt praktyczny w postaci implementacji wniosków z badań w zarządzaniu kryzysowym.

Dane do prac badawczych zbierano zimą i wiosną 2020 roku. Badania w ramach niniejszego projektu prowadzono głównie w dwóch populacjach: w Polsce oraz we Włoszech, czyli kraju, w którym było epicentrum pandemii w Europie w trakcie pierwszej fali COVID-19. Ilość odpowiedzi pochodząca z tych dwóch państw pozwalała na wiarygodne analizy statystyczne

W trakcie badań zastosowano skalę odczuwanego stresu PSS-10 (Perceived Stress Scale), autorskie kwestionariusze socjodemograficzne i osobowościowe oraz oryginalne narzędzia badawcze, oceniające stopień współpracy z zaleceniami, mającymi na celu redukcję ryzyka zakażenia wirusem SARS-CoV-2. Ponadto w toku projektu rozpoznano także dodatkowe problemy metodologiczne badań opisowych. Dane zebrano od 7404 respondentów. W badaniach wykazano istotne różnice w wynikach skali PSS-10 między dwiema grupami populacyjnymi: mieszkającymi w Polsce i mieszkającymi we Włoszech (średnie odpowiednio 22,14 oraz 17,01; test t studenta, test U Manna-Whitneya, przy istotności statystycznej $p < 0,01$).

Zaobserwowano zmiany w zakresie przemieszczania się, wskazujące na wysoki poziom dostosowania Polaków do zaleceń rządowych, a także zidentyfikowano, że najczęściej do reguł stosowali się mieszkańcy dużych miast Polski, osoby pracujące zdalnie oraz osoby o wyższym statusie ekonomicznym.

W trakcie badań nie potwierdzono hipotezy zakładającej związek między wybranymi cechami osobowości (skłonnością do optymizmu, neurotyzmem, otwartością na nowe doświadczenia oraz towarzyskością) a przestrzeganiem zaleceń, mających na celu redukcję ryzyka zakażenia SARS-CoV-2. Ponadto oceniono możliwość występowania w populacji wyższej średniej oceny stresu w różne dni tygodnia.

Na koniec pracy Autor przedstawił następujące wnioski:

1. Populacje różniły się między sobą względem przestrzegania zaleceń, co sugeruje, że wdrażanie podobnych polityk na całym świecie, mających na celu redukcję ryzyka szerzenia się zagrożenia epidemicznego, może nie być tak skuteczne, jak się zakłada, jeśli nie opiera się na dowodach uzyskanych metodami naukowymi.
2. Aktywizacja do działań prospołecznych była związana z redukcją odczuwanego stresu. Należy zatem promować tego rodzaju aktywność, również w trakcie kryzysów epidemicznych.
3. Uzyskane wyniki mogą dostarczyć istotnej wiedzy decydentom, wspierając proces wdrażania konkretnych rozwiązań w sytuacjach kryzysowych.
4. Im więcej osób dobrowolnie przestrzega zaleceń higienicznych i sanitarnych w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego, tym mniejszy nadzór będzie wymagany do osiągnięcia zakładanych celów. Percepcje i postawy społeczne powinny być uwzględniane na etapie projektowaniu i wdrażaniu polityki epidemiologicznej.
5. Wyniki badań przeprowadzonych w ramach niniejszego projektu mogą być pomocne przy planowaniu i wdrażaniu działań poprzez identyfikację osób o wysokim poziomie stresu. Odpowiednim grupom narażonym na szkody zdrowotne, wynikające ze stresu, udzielana może być odpowiednio wcześnie adekwatna pomoc pod postacią wsparcia psychologicznego lub interwencji zdrowotnych, zanim rozwiną się odległe konsekwencje stresu.
6. Umożliwienie tymczasowego zawieszenia pracy lub dostosowanie formy pracy do warunków sprzyjających przestrzeganiu zaleceń zwiększa szanse na ograniczenie ryzyka epidemicznego. W czasie kryzysu warto zatem inwestować w działania wspierające modyfikację środowiska pracy.
7. Badania pokazały, że czas zbierania danych nie ma związku z domniemanym istnieniem tendencji w uzyskiwanych wynikach w skali PSS-10. Potwierdza to wartość tej skali w kontekście badań nad COVID-19, pomimo złożoności czynników obecnych w trakcie pandemii. Obserwacje te można wykorzystać podczas planowania badań przekrojowych oraz wnioskowania na ich podstawie, uwidaczniając konieczność ścisłego przestrzegania zasad metodologii badań naukowych.

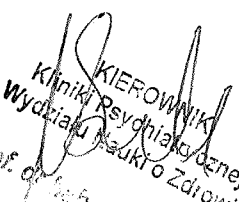
8. Do badań w danym modelu potrzeba adekwatnego przygotowania, doboru i stosowania narzędzi badawczych. Projekt wskazywał potencjalne konsekwencje zaniechań w zakresie poprawnej metodyki oraz możliwe błędy we wnioskowaniu wynikające z takich uchybień.

Podsumowując, wyniki tego cyklu badań mogą służyć podczas implementacji zaleceń w trakcie zarządzania kryzysowego, stanowić podstawę do walidacji skali PSS-10 i innych narzędzi używanych w badaniach opisowych oraz znaleźć zastosowanie w pracach naukowych w różnych modelach badawczych. Mogą także być pomocne w planowaniu wsparcia psychologicznego poprzez wskazanie na specyfikę wybranych grup społecznych i potrzeby opracowywania adekwatnych form wsparcia.

Jedną, dość drobną uwagę, jaką mam do rozprawy doktorskiej jest fakt, że w pracy nr 3 Autor nie jest wymieniony jako pierwszy lub ostatni, natomiast praca wnosi ciekawe dane do całości problemu, a dwie pozostałe prace są jak najbardziej odpowiednie.

Praca doktorska jest bardzo ciekawa, wskazuje na dobry warsztat naukowy Autora, a wykonanie części badawczej, biorąc pod uwagę dużą liczbę zbadanych osób, wymagało niewątpliwie dużej pracowitości, rzetelności i determinacji. Prace wchodzące w skład rozprawy doktorskiej zostały opublikowane w dobrych czasopismach, to znaczy, że zostały recenzowane, przez ekspertów a następnie zaakceptowane do druku. Świadczy to pozytywnie o jakości badań.

Rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 ust. 1-4 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.), mam zaszczyt przedstawić Radzie Nauk Medycznych Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego wniosek o dopuszczenie lek. Jakuba Rojka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Kliniki Psychiatrii Dzieci
Wydziału Nauki o Zdrowiu
Prof. dr hab. Anna Szwed

